

Aanpak Nationaal Programma Onderwijs Bergen op Zoom

“Als het over is, is het nog niet voorbij”

Inleiding

Door de coronacrisis hebben leerlingen vertraging in het onderwijs opgelopen. De aard en omvang van de vertragingen verschillen tussen leerlingen en scholen. De scholen in het primair en voortgezet onderwijs hebben in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) plannen gemaakt om de opgelopen vertragingen binnen hun school aan te pakken. Het gaat daarbij niet alleen om leerachterstanden maar ook om de sociale en emotionele gevolgen van de coronacrisis op leerlingen.

Ook gemeenten krijgen middelen in het kader van het NPO voor hun rol in voorschoolse educatie (VE), speciaal onderwijs, primair en voortgezet onderwijs (PO en VO). De gemeente Bergen op Zoom ontvangt ruim €1,44 miljoen voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 voor leerlingen die onderwijs volgen in Bergen op Zoom. Dit krijgt de gemeente in de vorm van een eenmalige specifieke uitkering.

Iedere gemeente bepaalt zelf op welke wijze de middelen worden verdeeld. In overleg met de onderwijsinstellingen, kinderdagopvang en regiogemeenten is een programma NPO Bergen op Zoom opgesteld. Hierbij is zorgvuldig gekeken naar wat nodig is. We zoeken de aansluiting met de schoolplannen en ook met andere steunpakketten vanuit welzijn en jeugd.

Corona vergroot bestaand problemen

Uit verschillende landelijke onderzoeken komt naar voren dat een deel van de kinderen flink is beïnvloed door de coronamaatregelen, met zowel positieve als negatieve ervaringen tot gevolg. De verwachting is dat de meeste kinderen veerkrachtig genoeg zijn om met hun ervaringen om te gaan en er overheen te groeien, vooral wanneer ze opgroeien in een stabiel gezin met een stabiel sociaal steunsysteem en waar werk en inkomen relatief onaangetast bleven.

Maar er zijn ook kinderen en jongeren die door de pandemie op veel vlakken nu (nog) slechter af zijn. Zij hebben grotere leerachterstanden opgelopen, zitten opgesloten in ingewikkelde thuissituaties en ondervinden meer druk van al bestaande problemen zoals laaggeletterdheid, armoede en kansenongelijkheid. Ook kinderen in ogenschijnlijk acceptabele omstandigheden, maar met zwakke sociale vaardigheden of een neiging naar somberte en angst, zijn weggezaakt in sociale isolatie. Diverse onderzoeken bevestigen dat jongeren en jongvolwassenen door de coronamaatregelen, meer dan andere leeftijdsgroepen, momenteel mentale gezondheidsproblemen zoals eenzaamheid, somberheid en angst ervaren.

Uitgangspunten

Landelijke kaders van het NPO

De schoolbesturen ontvangen extra middelen en moeten de behoeften van individuele leerlingen in kaart brengen met een schoolscan en op basis daarvan maatregelen vastleggen in een schoolplan. Gemeenten moeten zorgen voor een lokale, integrale en meerjarige aanpak. Kern is het nemen van aanvullende maatregelen op de interventies van scholen (=aansluiten op de schoolplannen). De volgende toegestane bestedingsdoelen zijn genoemd¹:

1. Bovenschoolse maatregelen, zoals zomerschool, extra sport, cultuur, techniek, natuur, huiswerkbegeleiding, etc.
2. Voorschoolse periode: extra uren, extra begeleiding in de groep of extra inzet op toeleiding VE

¹ bijlage 1 van de brief van OC&W aan gemeenten van 29 juli 2021. Deze doelen en de voorwaarden zijn verder uitgewerkt in de gepubliceerde regeling (Staatscourant, 11 oktober 2021).

3. Thuiszitters, bijvoorbeeld verzuimpreventie of aanpak op betrekken van deze groep bij andere activiteiten
4. Zorg en welzijn, zoals jeugdhulp op school, schoolmaatschappelijk werk, jongerenwerk e.d.
5. Bevorderen samenwerking in de gemeente, bijvoorbeeld jeugdartsen of pedagogisch medewerkers in het onderwijs.

Regionale en lokale kaders

Corona heeft vooral bestaande problemen en achterstanden vergroot. We vinden het daarom belangrijk dat de NPO-aanpak aansluit op bestaande regionale en lokale kaders. Het NPO staat niet op zichzelf. Bergen op Zoom krijgt € 1.446.932,64 voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. De hoogte van deze middelen is bepaald op basis van het aantal en type leerlingen op de Bergse scholen. Met andere woorden: Bergen op Zoom ontvangt ook middelen voor leerlingen (po en vo) die woonachtig zijn in regiogemeenten, maar in onze gemeente naar school gaan². Iedere gemeente bepaalt zelf op welke wijze de middelen worden verdeeld. De gemeenten in de Brabantse Wal en Tholen bepalen ieder een eigen aanpak voor de VE en het PO in hun gemeente. Voor het VO stelt Bergen op Zoom zelf een aanpak voor alle leerlingen die in Bergen op Zoom het voortgezet onderwijs volgen. We zoeken wel de samenwerking met elkaar op om af te stemmen.

→ Onderwijsagenda Brabantse Wal

Het onderwijs, de gemeenten en andere partners op de Brabantse Wal werken samen aan de onderwijsagenda. In de onderwijsagenda bepalen we samen de ambities en maken we afspraken over hoe we deze ambities gaan realiseren. De onderwerpen op de onderwijsagenda zijn ingedeeld aan de hand van de thema's Zorg in en om de school, De school in de samenleving, Doorgaande schoolloopbaan en Op weg naar werk.

→ Regiovisie Jeugd WBW 2022-2025 "Koersvast, op zoek naar de nieuwe balans"

In de jeugdhulpregio WBW is een nieuwe Regiovisie opgesteld. Voor het NPO relevante doelen uit de lokale paragraaf van deze visie zijn vooral de inzet op het terugdringen en voorkomen van laaggeletterdheid en het vergroten en versterken van de inzet van jeugdprofessionals op scholen.

→ Overige uitgangspunten

Op basis van de schoolscans die de scholen voor zichzelf hebben gemaakt en de lokale behoeften die schoolbesturen hebben ingebracht in het bestuurlijk overleg met de gemeente hanteren we aanvullend de volgende uitgangspunten:

- Onze inzet is uiteindelijk gericht op de **mentale gezondheid** en de **kansengelijkheid** van de jeugd die onderwijs volgt in Bergen op Zoom.
- **Lokaal** doen wat lokaal nodig is voor groep 12-, regionaal afstemmen voor groep 12+.
- Aansluiting bij **schoolplannen**: Maatregelen afstemmen op maatregelen die de scholen nemen en de middelen die zij inzetten.
- **Bevorderen van samenwerking** tussen schoolbesturen, samenwerkingsverbanden, jeugdgezondheidszorg, welzijnswerk en andere regionale jeugdorganisaties.
- **Aansluiting zorg** en onderwijs
- **Onderbouwd**: We geven de voorkeur aan maatregelen die wetenschappelijk onderbouwd en/of bewezen effectief zijn volgens bijvoorbeeld het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) of de Menukaart van het NPO. De effecten van de maatregelen moeten worden gemonitord en de resultaten worden beschikbaar gesteld om ervan te leren en de aanpak te verbeteren.
- **Duurzaam**: Het gaat om tijdelijke inzet, maar we willen inzetten op een duurzaam effect door bijvoorbeeld professionalisering of scholing van medewerkers, het ontwikkelen van materialen, leerlijnen of instrumenten. De aanpak wordt verankerd in de reguliere onderwijspraktijk en het gemeentelijk beleid.
- **Ruimte voor Innovatie**: Een deel van het budget wordt bestemd voor innovatieve ideeën en het doorontwikkelen van de aanpak.

² Het voortgezet onderwijs in Bergen op Zoom heeft een regiofunctie, maar ook in het primair onderwijs zijn er scholen met een regiofunctie zoals het speciaal primair onderwijs en het bijzonder primair onderwijs.

NPO Bergen op Zoom

Inmiddels zijn de schoolscans uitgevoerd door de scholen.

De scholen in Bergen op Zoom constateren zelf dat de leerachterstanden in het primair onderwijs als gevolg van corona heel verschillend zijn per school. In de volle breedte worden bij leerlingen leerachterstanden gesignaleerd. In het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) zijn de opgelopen leerachterstanden het grootst, bij de meeste leerlingen waarneembaar en nagenoeg over alle leergebieden.

Scholen in het voortgezet onderwijs spreken van een grotere impact op het welbevinden van de leerlingen dan vooraf verwacht. Leerlingen hebben meer geïsoleerd 'geleefd'. De omgangsvormen en sociale 'orde' moet hersteld worden. Er is terugval in de problematiek merkbaar waarbij angsten, stress, gaming en verzuim als belangrijke factoren genoemd worden.

Scholen in het voortgezet onderwijs zetten vooral in op ³

- Meer onderwijs om bij groepen leerlingen kennis en vaardigheden bij te spijkeren
- Eén op één begeleiding en kleinere groepen
- Welbevinden van leerlingen, sport & cultuur
- Ontwikkeling executieve functies (plannen, leren leren)
- Extra personeel (onderwijsassistenten, instructeurs)

Uit de gesprekken met het onderwijs komen 3 inhoudelijke speerpunten naar voren waarbij de gemeente een aanvullende rol kan spelen en die in lijn liggen met bovengenoemde kaders en uitgangspunten. Daar voegen we zelf graag nog het speerpunt Innovatie aan toe.

Speerpunt 1 Jeugdzorg en jeugdpreventie op school

Door laagdrempelig en dicht bij het kind of de jongere preventief in te zetten willen we werken aan het normaliseren van mentale problematiek of juist snel de juiste zorg inzetten.

Op het primair onderwijs doen we dit door extra jeugdprofessionals van Spring in te zetten en in het voortgezet continueren we onze inzet voor het Steunpunt VO in samenwerking met het Samenwerkingsverband VO Brabantse Wal, de regiogemeenten, GGZ WNB, jongerenwerkers, jeugdartsen, verslavingszorg en jeugdprofessionals. Dit steunpunt is in de zomer van 2021 opgestart vanuit de coronamiddelen voor Jeugd Algemeen en is een samenwerking en cofinanciering met de Samenwerkingsverband Brabantse Wal VO. Deze aanpak wordt in november en december 2021 geëvalueerd met scholen, partners, leerlingen en ouders en naar aanleiding hiervan worden aanbevelingen gedaan over de intensiteit en de werkwijze van het steunpunt.

Speerpunt 2 Sport, cultuur en natuur

Extra investeren in sport, cultuur, techniek en natuureducatie levert een positieve bijdrage aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. We stellen hiervoor een subsidieregeling op waarbij scholen in het primair en voortgezet subsidies kunnen aanvragen om extra activiteiten op dit gebied in te zetten samen met lokale en regionale partners zoals de Fitfabriek, het Centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom (CKB) en het Natuurpodium. Hierbij hebben we aandacht voor het verduurzamen van de inzet, zoals het ontwikkelen van lesmateriaal (leskisten, methoden, e.d.), professionalisering (opleiding, training) en het borgen van een vervolg na afloop van de NPO-periode.

Speerpunt 3 Taal

We investeren samen met het onderwijs, de bibliotheek of andere partners op het gebied van taal en lezen in een aanpak voor taal- en leesbevordering, o.a. door uitbreiding van de Bibliotheek op School en door samenwerkingen tussen VE, PO en VO in de vorm van voorleesprojecten. Daarnaast faciliteren en stimuleren we de kennisuitwisseling en effectiviteit van het taalonderwijs door het organiseren van kenniskringen of het ondersteunen van initiatieven hiervoor.

³ Uitvraag inzet middelen NPO door Samenwerkingsverband Brabantse Wal VO

Speerpunt 4 Ruimte voor innovatie

We vinden het belangrijk om kaders vast te stellen voor de besteding van de NPO-middelen, maar er is ook nog veel onzeker. De situatie die is ontstaan door corona en de lockdownmaatregelen is nieuw voor alle betrokkenen. Het is onduidelijk hoe de coronacrisis en de bestrijding daarvan zich verder ontwikkelen en het is de vraag of de omvang van de achterstanden al helemaal boven tafel is of dat we nu vooral het topje van de ijsberg zien. Dit alles maakt dat we ruimte houden voor innovatieve ideeën, doorontwikkelen en bijsturen. In het bestuurlijk overleg met de schoolbesturen op lokaal (LEA) en regionaal niveau (REA) stemmen we hierover af.

Tenslotte

We beogen met onze keuzes complementair te zijn op wat de scholen zelf inzetten, bijvoorbeeld door ons ook te richten voor op voorschoolse educatie (VE), iets wat de scholen niet is toegestaan vanuit hun NPO-middelen. Soms lijkt er sprake te zijn van overlap, er zijn bijvoorbeeld ook scholen die ook vanuit hun eigen middelen inzetten op cultuureducatie of sport. Per school zal verschillen welke keuzes al zijn gemaakt vanuit de eigen middelen en hoe daar vanuit de gemeentelijke middelen op kan worden aangesloten. We subsidiëren in ieder geval geen activiteiten of kosten die al op een andere manier worden gedekt.

Verdeling middelen

INKOMSTEN RIJK eind december 2021 tm juli 2023		
Bedrag per leerling	11.176 * € 118,11	€ 1.319.938,31
Onderwijsachterstanden	5.609 * € 22,64	- 126.994,33
		€ 1.446.932,64
UITGAVEN Januari 2022 tm juli 2023		
Jeugdhulp op de scholen PO: inzet extra JeugdProfessionals Spring VO: Vervolg Steunpunt VO Brabantse Wal (GGZ WNB, Jongerenwerk WijZijn, Novadic Kentron, GGD)	27 procent	€ 150.000 € 250.000
Subsidies voor sport-/cultuur-/natuurprogramma's	35 procent	€ 500.000
Inzet op leesbevordering - Uitbreiding Bibliotheek op School - Voorleesprojecten - Taalbevordering	24 procent	€ 350.000
Ruimte voor innovatie	14 procent	€ 196.932,64
Totaal		€ 1.446.932,64

Verantwoording en monitoring

De verantwoording en monitoring ten behoeve van de gemeenteraad loopt via de reguliere P&C cyclus en indien nodig via een raadsmededeling.

De verantwoording over de besteding van de middelen aan het Rijk vindt jaarlijks plaats via Single information, Single Audit (SiSa), met een eindafrekening in 2024 of 2025 over kalenderjaar 2023. Niet (juist) bestede middelen worden teruggevorderd. Gemeenten moeten daarnaast meewerken aan het verzamelen van informatie voor monitoring en evaluatie van de regeling.